

Het ABC van de vluchteling

Asielzoeker: een persoon die een bepaald probleem had in zijn land, hiervoor wegvluchtte en asiel (bescherming, onderdak) zoekt in een ander land. Om 'officieel' asielzoeker te worden, moet hij – binnen de acht dagen na aankomst in België – een 'asielaanvraag' doen bij de *Dienst Vreemdelingenzaken* in Brussel. Dan start zijn 'asielprocedure': een onderzoek van de Belgische autoriteiten, dat moet uitmaken of hij al dan niet erkend kan worden als vluchteling en dus in België mag blijven.

Bescherming: een *asielzoeker* is op zoek naar bescherming. De internationale definitie van een vluchteling is iemand die persoonlijk vervolgd werd of vervolging vreesde in zijn eigen land, en die tegen deze bedreiging de bescherming van zijn autoriteiten niet kon of wou inroepen (bijvoorbeeld omdat die autoriteiten zélf (politie, staatsveiligheid) hem nu net bedreigden).

Conventie van Genève: een internationaal akkoord dat in 1951 door België werd ondertekend, samen met een groep andere landen die uiteindelijk de Verenigde Naties zouden vormen. Het akkoord bepaalt onder andere hoe landen met vluchtelingen

moeten omgaan, en wat een vluchteling precies is: iemand die persoonlijke vervolging vreesde omwille van 1) zijn politieke overtuiging, 2) zijn godsdienst, 3) zijn nationaliteit, 4) zijn etnie of 5) zijn sociale groep. Aan die vluchtelingen moeten de ondertekenende landen *bescherming* bieden. De inhoud van de Conventie is sterk historisch bepaald. Ze ontstond na de Tweede Wereldoorlog (met veel internationale (oorlogs)vluchtelingen) en tijdens de Koude Oorlog (waar men vooral bescherming wou geven aan politiek vluchtelingen die uit het Oostblok naar het westen vluchtten). In onze tijd kennen we vooral steeds meer *economische vluchtelingen*, maar daar biedt de conventie dus geen bescherming aan.

Dienst Vreemdelingenzaken: wanneer iemand in België officieel 'asiel' wil aanvragen, moet hij dit doen bij de Dienst Vreemdelingenzaken, een onderafdeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Tijdens een uitgebreid interview met de asielzoeker, zal de Dienst Vreemdelingenzaken nagaan waarom deze persoon gevlucht is uit zijn land, of hij al dan niet onder de Conventie van Genève valt en dus verblijfspapieren moet krijgen. De beslissende macht van de Dienst Vreemdelingenzaken is er – met de hervorming van de asielprocedure – op achteruit gegaan: nu is het vooral het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen die beslist of iemand al dan niet verblijfspapieren kan krijgen.

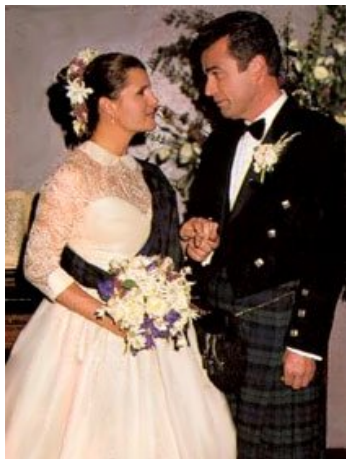
Economische vluchteling: iemand die uit zijn land wegvlucht omwille van economische problemen: armoede en werkloosheid. Economische vluchtelingen hopen elders wél werk en een betere toekomst te vinden. Vaak legt een hele familie geld samen, opdat toch één iemand de oversteek zou kunnen maken, hier komen werken en hopelijk wat geld naar de familie thuis zou kunnen sturen. Economische vluchtelingen krijgen hier echter geen verblijfspapieren, maar terugkeren met lege handen is vaak beschamend. Vaak moet ook de reis terugbetaald worden aan de mensensmokers. Veel economische vluchtelingen beginnen dus tóch (in het zwart) hier te werken. Velen beginnen ook nooit een asielprocedure, omdat ze weten dat ze toch geen kans maken. Ze zijn dus van in het begin 'zonder papieren' (het zijn 'clandestienen').

Fase van ontvankelijkheid: vóór de hervorming van de asielprocedure (september 2007) verliep die procedure in twee fasen. In een eerste fase (de fase van ontvankelijkheid) ging de Dienst Vreemdelingenzaken na of iemand 'op het eerste zicht' erkend kon worden als vluchteling. Zo niet, kon de vluchteling tegen deze 'negatieve' beslissing in beroep gaan bij het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen. Zo wel, startte de tweede fase van de procedure: de fase van gegrondheid. Het Commissariaat Generaal ging dan in detail onderzoeken of de persoon echt wel een 'vluchteling' was. Pas als in deze tweede fase positief werd beslist, was iemand echt 'erkend' als vluchteling. Tijdens de eerste

fase kon de vluchteling worden opgevangen in een *open centrum* of *LOI*; tijdens de tweede fase kon hij van het OCMW een leefloon krijgen en zelfstandig gaan wonen. Omdat de procedure veel te ingewikkeld en te lang was, werd ze in september 2007 hervormd. Er is nu nog slechts één fase (met vooral onderzoek door het Commissariaat Generaal) en vluchtelingen worden gedurende de hele procedure (die nog slechts een jaar zou mogen duren) opgevangen in een *open centrum* of *LOI*.

Gezinshereniging: een persoon die verblijfspapieren heeft en dus wettig in België verblijft, kan zijn familie (kinderen, ouders en wettelijke partner) uit het thuisland naar België laten komen. De familie kan dan bij hem komen wonen. Zo een gezinshereniging is aan regels onderworpen. Als ze goedgekeurd wordt, krijgen de familieleden óók verblijfspapieren.

Huwelijk: vluchtelingen kunnen trouwen in België, zelfs als ze geen verblijfsvergunning hebben. Wanneer iemand zonder papieren trouwt met iemand mét papieren, kan het huwelijk voor de persoon zonder papieren zelfs een verblijfsvergunning opleveren. Daarom komt het ook soms voor dat mensen een 'schijnhuwelijk' aangaan: niet uit liefde, maar gewoon om aan papieren te geraken. De controle op die schijnhuwelijken is de laatste jaren sterk verstrengd.

Illegaal: een 'illegaal' is iemand die hier onwettig verblijft, die dus geen geldige verblijfspapieren heeft (hij is 'zonder papieren' of 'zonder wettig verblijf'). Bijvoorbeeld een *asielzoeker*, wiens asielaanvraag werd afgewezen, die eigenlijk het land weer uit moest maar die tóch in België bleef. Of een *economische vluchteling*, die nooit een asielaanvraag deed. Of een student of *toerist*, wiens *visum* verstreken is maar die tóch in België bleef. Mensen zonder papieren mogen hier niet zijn, maar kunnen of willen vaak niet terug

naar hun land (omdat het er nog te gevaarlijk is, omdat ze niets hebben om naar terug te keren, omdat ze hier nu al zo lang zijn,...). Omdat ze hier niet mogen zijn, hebben ze ook geen enkel recht. Ze hebben enkel recht op 'dringende medische zorg' (het ocmw kan hun dokterskosten betalen, als ze dat zelf niet kunnen). Ze kunnen op elk moment worden gearresteerd, en weer naar hun land worden teruggestuurd. Hun leven is vaak 'overleven': door zwartwerk of liefdadigheid. *Kinderen zonder papieren* hebben wel extra rechten. Het aantal mensen zonder papieren in België zou tussen de 70.000 en 150.000 liggen.

Kind zonder papieren: een kind van iemand zonder papieren heeft zelf ook geen verblijfspapieren, zelfs als het in België geboren is. Omdat België het kinderrechtenverdrag ondertekend heeft, heeft een kind zonder papieren wel enkele extra rechten. Bijvoorbeeld het recht om, tot 18 jaar, naar school te gaan en een diploma te halen. En het recht om – als de ouders écht niet meer in staat zijn om voor het kind te zorgen – samen met zijn ouders te worden opgevangen in een *open centrum* van de staat. Een kind zonder papieren blijft echter wel 'illegaal': hij kan, samen met zijn ouders, op elk moment worden gearresteerd, opgesloten worden in een gesloten centrum en naar het thuisland worden teruggestuurd.

Lokaal Opvang Initiatief (LOI): een kleinschalige vorm van opvang voor vluchtelingen, naast de meer grootschalige *open opvangcentra*. Een LOI wordt meestal door het plaatselijke OCMW georganiseerd. Het OCMW stelt daarbij een aantal woonhuizen ter beschikking, waarin vluchtelingen alleen of met enkelen samen kunnen wonen. Het OCMW voorziet in nutsvoorzieningen en medische zorgen, een maatschappelijk werk(st)er voorziet in sociale, juridische en administratieve begeleiding voor de bewoners, en elke bewoner krijgt een beperkt bedrag leefgeld waarmee hij zelf voeding, kledij ed. kan kopen.

Migratiestop: in de naoorlogse jaren '50 en '60 had België een tekort aan arbeiders, en werden Spanjaarden, Portugezen, Italianen, Turken en Marokkanen aangespoord naar België te komen werken (o.a. voor de mijnbouw). Met de economische crisis van de jaren '70 waren er plots te weinig jobs. Daarom besloot België in 1974 een migratiestop in te voeren: de grenzen werden gesloten voor buitenlanders. Enkel bepaalde groepen (vluchtelingen in het kader van de Conventie van Genève, studenten, toeristen en gezinsherenigers) mochten er nog in. Vanaf 1980 komt er een duidelijke 'vreemdelingenwet' die dat alles moet regelen, en België begint werk te maken van een 'asielbeleid'.

Niet-Begeleide Minderjarige (NBM): een persoon, jonger dan 18 jaar, die zonder begeleiding van volwassenen of ouders België binnen kwam. Wanneer zo iemand zich aandient bij de Dienst Vreemdelingenzaken om zijn asielaanvraag te doen, zal de Dienst eerst uitmaken of de persoon effectief minderjarig is (door bot- en tandheelkundig onderzoek). Is dit het geval, wordt een voogd aangesteld, die tot zijn 18 jaar moet waken over de NBM (begeleiding in de asielprocedure e.d.) Een NBM kan, net zoals een volwassene, een asielaanvraag doen en opgevangen worden in een *open centrum* of *LOI*. Indien de aanvraag geweigerd wordt, kan België de NBM echter niet het land uitzetten, tot de NBM 18 jaar is.

Open centrum: een opvangcentrum voor vluchtelingen. Een open centrum wordt beheerd door de Belgische staat (zoals het Klein Kasteeltje in Brussel) of het Rode Kruis. Opvangcentra worden vaak georganiseerd in grote gebouwen (oude scholen, kloosters of legergebouwen) en vluchtelingen worden er met honderden tegelijk opgevangen. De vluchteling krijgt er een bed, medische verzorging, de noodzakelijke basisbehoeften en maatschappelijke begeleiding, in afwachting van een uitspraak in zijn asielprocedure. Een open centrum is het tegenovergestelde van een gesloten centrum. In een gesloten centrum worden aangehouden mensen zonder papieren vastgezet, in afwachting van het vliegtuig dat hen terug naar hun land zal brengen.

Procedurefouten: wanneer iemand een definitieve negatieve beslissing heeft gekregen in zijn asiel- of andere procedure, kan hij nog steeds 'in beroep' gaan bij de Raad van State. Dit beroep gaat dan echter niet meer over de grond van de zaak (wat de vluchteling heeft meegemaakt in zijn land van herkomst) maar gaat enkel over de vraag of er tijdens de procedure al dan niet 'procedurefouten' zijn gemaakt. Zo'n procedurefouten (fouten tegen de wettelijke regeling van het verloop van het interview e.d.) komen zelden voor. Maar veel vluchtelingen dienen toch zo een beroep in, omdat - tijdens het onderzoek bij de Raad van State - de vluchteling toch nog in het opvangcentrum kan blijven en steun kan krijgen van de Belgische staat. Hoewel hij op dat moment tóch ook 'zonder papieren' en dus 'illegaal' is.

Quota: het Belgische asielbeleid is duidelijk, maar er zijn ook alternatieven. In de VS en andere landen hanteert men bijvoorbeeld het systeem van quota. Per beroepsgroep, en afhankelijk van de noden op de arbeidsmarkt, zal men telkens een beperkt aantal (een 'quotum') buitenlanders binnen laten. Of men bepaalt hoe sterk de economie en welvaart in een land is, en berekent op basis hiervan hoeveel (zelfs niet-productieve) vluchtelingen een land 'aankan'. Dit 'quotum' mag zich dan komen vestigen.

Regularisatie: Artikel 9bis van de vreemdelingenwet zegt dat in buitengewone omstandigheden een persoon zonder papieren tóch papieren kan krijgen. De minister van Binnenlandse Zaken beslist hierover, en dit na onderzoek van het individueel 'dossier'. Bij een positieve uitspraak wordt de persoon dan 'geregulariseerd' (hij krijgt tóch een verblijfsdocument). Grootschalige regularisatiecampagnes, waarbij grote groepen mensen tegelijk papieren krijgen, komen ook voor. De regularisatiecampagne van 2000 bijvoorbeeld. Zo'n campagne verloopt meestal volgens bepaalde criteria. Sinds oktober 2005 wordt er door veel mensen in België actie gevoerd voor een nieuwe regularisatiecampagne.

Subsidiaire bescherming: sinds 10 oktober 2006 biedt België - naast de *Conventie van Genève* - ook *bescherming* aan andere vluchtelingen aan. Deze bijkomende (of 'subsidiaire') bescherming is er nu ook voor iedereen die vluchtte voor doodstraf of executie, marteling, een onmenselijke of verederende behandeling of willekeurig geweld. Tijdens de asielprocedure zal nu gekeken worden of iemand vluchteling is in de zin van de Conventie van Genève EN of hij subsidiaire bescherming moet krijgen. Is het laatste het geval, zal hij enkel een tijdelijke verblijfskaart krijgen: als het geweld in zijn thuisland weer ophoudt, wordt de kaart ingetrokken en moet hij terug.

Toeristenvisum: er zijn maar een paar mogelijkheden om als buitenlander België wettelijk binnen te raken. Ofwel als vluchteling, binnen de *Conventie van Genève* of de *subsidaire bescherming*. Ofwel in het kader van *gezinshereniging*. Ofwel als toerist of student. Als je als toerist naar België komt, krijg je een toeristenvisum: een verblijfskaart waarmee je een beperkte periode (bijvoorbeeld drie maanden) in België kan blijven. Als je naar België komt om hier te studeren, kan je een studentenvisum krijgen: een verblijfskaart dat je verblijf toelaat, de duur van je studie. Als de termijn op het toeristen- of studentenvisum verstreken is, moet je België weer verlaten. Doe je dit niet, verblijf je *illegaal* ('zonder papieren') in België.

Uitgeprocedeerde: een persoon die de hele procedure doorlopen heeft (de asielprocedure, of een procedure gezinshereniging, of een andere procedure die hem een verblijfsvergunning had kunnen opleveren), uiteindelijk een 'negatief' antwoord kreeg en geen verdere beroepsmogelijkheden meer heeft.

Verwijdering: wanneer iemand een definitief 'negatief' antwoord in zijn procedure krijgt, wordt hij niet automatisch opgepakt en naar zijn land teruggestuurd. Hij krijgt enkel een 'weigering van verblijf', en het bevel om zélf binnen de vijf dagen het land te verlaten. Omdat hier geen controle op is, blijven de meeste mensen toch in België, maar dan wel *'illegaal'*.

Wanneer een politieagent tijdens een (identiteits)controle zo iemand 'zonder papieren' aantreft, moet hij hem in principe overbrengen naar een gesloten centrum, met het doel de persoon naar zijn thuisland terug te sturen. Omdat er te weinig plaats is in de gesloten centra, worden mensen vaak weer vrij gelaten, maar dan wel – opnieuw – met het bevel het land te verlaten. Als ze wél naar een gesloten centrum worden overgebracht, neemt België contact om met hun thuisland. Dit thuisland moet immers bereid zijn de persoon 'terug te nemen'. Als dit niet binnen de vijf maanden geregeld kan worden (wat in één derde van de gevallen zo is), moet België de persoon opnieuw vrij laten, maar dan wel – opnieuw – met het bevel het land te verlaten. Lukt dit wel, wordt de

persoon 'gedwongen verwijderd' en naar zijn land teruggestuurd.

Witte kaart: een Bewijs van Inschrijving in het Vreemdelingen Register (BIVR) of witte kaart is de verblijfskaart die wordt uitgereikt aan iemand die (tijdelijk) in België mag blijven. Ofwel omdat hij erkend werd als vluchteling (in het kader van de *Conventie van Genève* of de *subsidaire bescherming*). Ofwel omdat hij *geregulariseerd* werd. Een witte kaart kan voor onbepaalde of bepaalde duur zijn (bijvoorbeeld een jaar); kan onvoorwaardelijk zijn of alleen verlengbaar als iemand binnen het jaar bijvoorbeeld werk heeft gevonden, de Nederlandse taal spreekt enz... Naast een witte kaart zijn er ook oranje, blauwe, gele en paarse kaarten en 'bijlages' van alle slag. Aan de kleur of het type kaart kan je zien wat voor 'type' vluchteling of migrant je voor je hebt, en in welke fase van de procedure hij of zij zit.

Zelfstandige terugkeer: een buitenlander kan – in elke fase van zijn 'procedure' en als hij *uitgeprocedeerd* is – steeds beslissen om vrijwillig naar zijn land terug te keren. Deze 'zelfstandige terugkeer' wordt geregeld door de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), die in elk land een reeks partners heeft om de terugkerende buitenlander bij te staan. Het IOM regelt de vlucht terug en betaalt het ticket. In sommige gevallen kan de buitenlander ook begeleid worden bij zijn (re)integratie in het thuisland.

Interessante sites voor meer info:

www.de8.be

www.vreemdelingenrecht.be

www.vluchtelingenwerk.be

www.fedasil.be